

Beskrivelse af BNBO-opgaven og forslag til procesplan

April 2020

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. Indledning.....	3
1.1 Baggrund.....	3
1.2 Formål	4
1.3 Lovgrundlag, vejledninger mv.	4
2. Overordnet procesforløb.....	4
2.1 Dagsordenspunkt til politisk godkendelse	4
2.2 Vurdering af indsatsbehov.....	6
2.3 og 2.4 Orientering om resultat af risikovurdering til interessenter	8
2.5 Dagsordenspunkt til politisk godkendelse	9
2.6 Indberetning til Miljøstyrelsen	9
2.7 Inddragelse af berørte lodsejere	9
2.8 Møder med lodsejer	9
2.9 Aftaler og yderligere håndhævelse	10
2.10 Dagsordenspunkt til politisk orientering.	11
APPENDIX 1: Model for vurdering af behov for beskyttelse af BNBO	12
Bilag 1: Inspirationskatalog over mulige tiltag i BNBO.....	17
Bilag 2: Principper for erstatningsfastsættelse	18

1. INDLEDNING

1.1 Baggrund

Denne procesplan beskriver hvordan Slagelse Kommune vil vurdere beskyttelsesbehovet i relation til erhvervsmæssig anvendelse af pesticider i de boringnære beskyttelsesområder samt gennemføre indsatsen, hvor der vurderes at være behov. Procesplanen er udarbejdet med udgangspunkt i et oplæg fra en fælles arbejdsgruppe af miljømedarbejdere fra kommunerne i Region Sjælland. Arbejdsgruppens arbejde havde til formål at bidrage til en ensartet tilgang til løsning af opgaven, som dog skal tilrettes de lokale vandforsyningsmæssige, ressourcemæssige og politiske forhold.

Opgaven udspringer af den [tillægsaftale til Aftale om Pesticidstrategi 2017-2021](#), som den daværende regering (Venstre, Liberal Alliance og Det konservative Folkeparti), Dansk Folkeparti, Socialdemokratiet, Det Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti indgik d. 11. januar 2019.

Kommunerne pålægges frem til og med 2022 at gennemgå alle BNBO på landbrugsjord og øvrige arealer, hvor der anvendes pesticider til erhvervsmæssige formål. Dette med henblik på at vurdere behovet for yderligere indsatser som fx at flytte boringen eller at indgå aftaler om pesticidfri drift, stop for dyrkning af jorden eller egentlig opkøb af jorden. En del af vurderingen er endvidere at tage stilling til, om der er eksisterende vaskepladser inden for BNBO, som skal flyttes. Kommunerne og/eller vandværkerne opfordres til at afsøge muligheden for at indgå frivillige aftaler med lodsejerne. I 2022 gennemfører Miljøstyrelsen en evaluering af den kommunale indsats. Såfremt kommunerne ikke er kommet i mål med beskyttelsen mod forurening i BNBO, er aftaleparterne enige om at gennemføre et generelt forbud mod sprøjtning i BNBO.

Tillægsaftalen blev fulgt op af et [hyrdebrev til kommunerne](#), hvor den daværende Miljø- og Fødevarerminister uddybede formålet yderligere, og blandt andet fremhævede, at "det som det helt klare udgangspunkt skal være slut med at sprøjte" i BNBO, samt at "hvis man vil reducere risikoen for forurening, skal man derfor stoppe anvendelsen af pesticider i BNBO".

Baggrunden og formålet med opgaven fremgår ligeledes af det svar, som den nuværende Miljøminister afgav i forbindelse med [behandlingen af lovforslaget](#), hvor der blev spurgt til, hvorfor det var nødvendigt at vedtage lovforslaget om BNBO, herunder om det ville få nogen væsentlig effekt i forhold til at sikre grundvandet. Ministeren svarede følgende: *"Effekten af et forbud mod anvendelse af pesticider indenfor BNBO er, at man mindsker risikoen for, at drikkevandet på sigt vil indeholde pesticider over kravværdien. Fund af pesticider over kravværdien betyder, at der enten skal etableres nye borer, at vandet midlertidigt skal renses eller, at man på vandværket kan blande sig ud af problemet med rent vand fra andre borer, hvis dette er muligt. Etablering af en ny boring og tilhørende installationer koster mellem 2- 5 mio. kr. Derfor er det fornuftigt at træffe forebyggende foranstaltninger"*.

Af svaret fremgår ydermere: *"En forureningshændelse i boringens nærområde kan i værste tilfælde føre til, at magasinet forurenes i et omfang, så indvindingen må ophøre, eller at der skal gennemføres meget bekostelige afværgeforanstaltninger. Dette kan betyde, at den øvrige indsats i boringens indvindingsopland er spildt. Desuden kan indvindingen fra boringen under særlige geologiske og hydrologiske forhold øge grundvandsdannelsen fra terræn, hvorved en forurening eventuelt hurtigere vil kunne nå grundvandet. Der er gennem de sidste 20-25 år strammet op på selve godkendelsesordningen, men den eksisterende restriktive godkendelsesordning tager i sig selv ikke fuldt ud højde for den særlige risiko indenfor BNBO"*.

D. 1. januar 2020 trådte BNBO-bekendtgørelsen i kraft, hvor kommunens pligt til at vurdere indsatsbehovet i BNBO samt indberetningspligt til Miljøstyrelsen er beskrevet.

1.2 Formål

Formålet med dette notat er at beskrive arbejdsprocessen med at løse BNBO-opgaven i Slagelse Kommune. Der er udarbejdet en procesplan for BNBO-arbejdet, samt et flowdiagram med beskrivende tekst til hvorledes vurderingen af beskyttelsesbehovet foretages.

Der skal dog altid foretages en konkret vurdering i hver enkelt sag jf. de overordnede forvaltningsretlige principper. Arbejdsprocessen tager udgangspunkt i gældende bestemmelser og vejledninger.

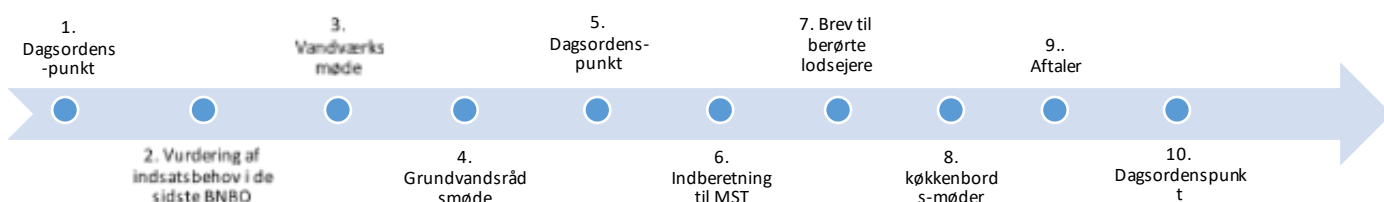
Notatet omfatter forslag til:

- Overordnet procesplan
- Metode for vurdering af indsatsbehov i BNBO
- Principper og værktøjer for erstatningsfastsættelse

1.3 Lovgrundlag, vejledninger mv.

1. [Vandforsyningsloven: Lov nr. 118 af 22. februar 2018 om vandforsyning](#) m.v.
2. [Miljøbeskyttelsesloven: Lov nr. 218 af 25. november 2019 om miljøbeskyttelse](#)
3. [BNBO-bekendtgørelsen: Miljø- og Fødevareministeriets bekendtgørelse nr. 1476 af 17. december 2019 om vurdering af boringsnære beskyttelsesområder og indberetning.](#)
4. Miljøstyrelsens vejledning nr. **XX** om boringsnære beskyttelsesområder (BNBO) – udkast i høring
5. [Miljøstyrelsens vejledning nr. 36, juli 2019](#), om vurdering af indsatser rettet mod erhvervsmæssig brug af pesticider i boringsnære beskyttelsesområder (BNBO)
6. [Miljøstyrelsens vejledning nr. 2, 2007](#), om boringsnære beskyttelsesområder - BNBO
7. [KL's paradigme for frivillige aftaler om grundvandsbeskyttelse i BNBO](#)
8. [Afgørelse fra Miljø- og Fødevareklagenævnet](#): Stadfæstelse af forbud mod anvendelse af plantebeskyttelsesmidler i boringsnært beskyttelsesområde i Egedal kommune (§ 24 i miljøbeskyttelsesloven)

2. OVERORDNET PROCESFORLØB

2.1 Dagsordenspunkt til politisk godkendelse

Processen indledes med Byrådets godkendelse af administrationens vurdering af behovet for indsats i de enkelte BNBO'er. Hvor vurderingen af indsatsbehovet endnu ikke er vurderet fordi der udestår yderligere

dataindsamling og -vurdering, tager Byrådet stilling til de principper, som administrationen foreslår at lægge til grund. Når behovet for indsats er afklaret for de resterende BNBO, forelægges det endelige resultat for Byrådet.

Inden der opstartes forhandlinger med lodsejerne tager Byrådet desuden stilling til administrationens forslag til procesforløb.

Byrådet anmodes desuden om at tage stilling til, hvorvidt ophør med brug af pesticider vil blive gennemført via påbud, hvis det ikke er muligt at opnå frivillige aftaler på rimelige vilkår. Politisk stillingtagen til påbudsvilje er særlig vigtig i forhold til lodsejernes mulighed for skattefritagelse i forbindelse med erstatningen. En afklaring heraf vil gøre det nemmere at forhandle.

BNBO-opgaven har ved flere møder været drøftet med vandværkerne og i grundvandsrådet. De direkte berørte lodsejere er desuden blevet orienteret på indsatsen, ligesom den har været drøftet med udvalgte lodsejere. Input fra disse parter er inddraget ved udarbejdelsen af denne procesplan.

Administrationen vurderer, at det er vigtigt at beskytte de eksisterende kildepladser mod forurening. Det er usikkert, om det er muligt indenfor kommunens grænser at finde uudnyttede grundvandsreserver, der kan erstatte eksisterende større kildepladser. Det vil endvidere være forbundet med store omkostninger at etablere nye kildepladser.

SK Forsyning vurderes at have kapacitet til at overtage nogle af de mindre vandforsyninger, hvis dette skulle blive nødvendigt pga. forurening. Det vil dog medføre en uønsket centralisering af vandindvindingen. Ifølge den gældende vandforsyningsplan bør der arbejdes for at bibeholde en spredt vandindvinding baseret på de eksisterende vandværker. Hensigten er blandt andet i videst muligt omfang at forebygge de negative konsekvenser for naturen og grundvandskvaliteten, som koncentreret vandindvinding kan have.

Det vurderes derfor at være hensigtsmæssigt også at beskytte mindre vandværker.

Særligt om rollefordelingen

I BNBO-bekendtgørelsen pålægges kommunerne at foretage en vurdering for hvert enkelt BNBO af behovet for indsats i relation til erhvervsmæssig brug af pesticider. For eventuelle BNBO, hvor kommunen beslutter, at der ikke er behov for indsats, er kommunen desuden forpligtet til at begrunde denne beslutning og i den forbindelse redegøre for, hvorledes en række forhold er indgået ved sagens bedømmelse.

Hvor kommunen vurderer, at der er behov for indsats, er der en forventning om, at kommunen sikrer, at denne indsats gennemføres. Som nævnt ovenfor er aftaleparterne enige om at gennemføre et generelt forbud mod sprøjtning i BNBO, hvis kommunerne ikke når i mål med beskyttelsesindsatsen.

Kommunerne opfordres til at søge indsatsen gennemført via frivillige aftaler, hvor dette er muligt. Det er imidlertid op til de lokale parter at afgøre, hvordan sådanne frivillige aftaler skal opnås, herunder hvorvidt det er kommunen eller vandværkerne, der står i spidsen for forhandlingerne. SK Forsyning og flere andre vandværker har tilkendegivet, at de gerne vil stå for forhandlingerne. Andre vandværker har udtrykt bekymring for den administrative opgave dette vil være for dem.

Det er under alle omstændigheder kommunen der har ansvaret for, at de indsatser, som kommunen vurderer er nødvendige, gennemføres.

Det formodes, at aftalerne kan indgås af både kommunen og vandværkerne, idet der er tale om en netop frivillig aftale mellem 2 parter. Dette står dog ikke beskrevet direkte i lovgivningen. Der vil kunne indgås aftaler om salg af hele eller dele af en ejendom til kommunen eller vandværkerne inden for landbrugslovens rammer. Kommunen kan ikke påbyde vandværkerne at forhandle med lodsejerne, så der skal laves en aftale med de enkelte vandforsyninger om rollefordelingen. I grove træk kan opgavefordelingen, alt afhængig af hvem der indgår aftalerne, skitseres således:

Frivillige aftaler indgået af VANDVÆRK		
Hvem forhandler?	Hvem fører efterfølgende kontrol med aftalen?	Hvem betaler erstatning?
Vandværket (Kommunen skal godkende udkast inden endelig aftale, så det sikres, at aftalen sikrer BNBO i nødvendigt omfang)	Vandværket	Vandværket
Frivillige aftaler indgået af KOMMUNEN		
Hvem forhandler?	Hvem fører efterfølgende kontrol med aftalen?	Hvem betaler erstatning?
Kommunen (udkast sendes i høring hos vandværk inden endelig aftale)	Kommune eller vandværk, alt afhængig af hvem som skrives ind i aftalen som "tilsynsførende"	Vandværket
IKKE-Frivillige aftaler – forbud/påbud efter § 24		
Hvem træffer afgørelse	Hvem fører efterfølgende kontrol med vilkår	Hvem betaler
Kommunen	Kommunen	Vandværket

Administrationen anbefaler følgende rollefordeling:

- Vandværkerne opfordres til at påtage sig rollen med at forhandle aftaler med lodsejerne
- Kommunen bistår i vid udstrækning ved forhandlingerne. Kommunen tilbyder vejledning om de muligheder der er for den fremtidige anvendelse af arealet og kan tilbyde at finansiere faglig bistand til jordfordeling og omlægning til økologi
- Hvis vandværket ikke ønsker at påtage sig rollen som forhandler, indleder kommunen forhandlinger med lodsejerne
- Grundvandsrådet inddrages som følgegruppe, der løbende kan komme med ønsker og forslag til arbejdet med at beskytte BNBO'erne.

2.2 Vurdering af indsatsbehov

Beskyttelse af BNBO skal tage hånd om 2 problemstillinger:

- 1) Der vil være en relativ ringe fortynding og en relativ kort transporttid – og dermed reaktionstid – ved et spill i BNBO og
- 2) vandindvindingen kan medføre større grundvandsdannelse i boringens nærhed med deraf følgende hurtig transport af forurenende stoffer ned gennem jordlagene.

Behovet for beskyttelse afgøres principielt på baggrund af kombinationen af en risiko- og sårbarhedsvurdering, samt en vurdering af hvilken risiko der kan accepteres, når vandindvindingens og grundvandsressourcens forsyningsmæssige betydning tages i betragtning.

BNBO-bekendtgørelsen og den tilhørende vejledning lægger op til, at der gennemføres indsats (stop for brug af pesticider) medmindre:

- 1) Der er konkrete planer om at nedlægge boringen indenfor en kort årrække (3-5 år)
- 2) Kommunen vurderer, at hverken anvendelse eller spild af pesticider kan udgøre en risiko for grundvandet
- 3) Kommunen vurderer, at en risiko ved anvendelse og spild af pesticider i BNBO kan accepteres, som følge af det pågældende vandværks og den lokale grundvandsressources ringe forsyningsmæssige betydning.
- 4) Der ikke vil forekomme erhvervmæssig anvendelse af pesticider i det pågældende BNBO.

Administrationen foreslår, at der ved vurdering af indsatsbehovet i de enkelte BNBO'er, anvendes den fremgangsmåde, der er beskrevet i appendix 1. Den foreslåede fremgangsmåde håndterer begge de nævnte problemstillinger. Modellen tager udgangspunkt i BNBO-bekendtgørelsen og Miljøstyrelsens vejledning.

Godkendelsesordningen for pesticider håndterer ifølge Miljøstyrelsen ikke de hydrogeologiske forhold, som vandindvindingen medfører i BNBO. Er BNBO'et geologisk sårbart, kan der derfor være risiko for, at pesticider udvaskes til grundvandet selv ved regelret brug.

Administrationen har sammen med det rådgivende ingeniørfirma Rambøll foretaget en vurdering af den geologiske sårbarhed af hvert enkelt BNBO. Sårbarheden er vurderet ud fra blandt andet tykkelsen af lerdækket over grundvandet, grundvandsdannelse, størrelse, fund af pesticider og vandtypen i vandværksboringen. Vandtypen afspejler blandt andet grundvandets alder og i hvilken grad vandkvaliteten er påvirket af processer på eller nær terræn.

Administrationen foreslår, at der iværksættes indsats i alle de BNBO, der ikke vurderes at være velbeskyttede fra naturens side - medmindre vandværket har konkrete planer om at lukke boringen indenfor en kort årrække (3-5 år).

Selv hvis et BNBO er forholdsvis velbeskyttet fra naturens side, vil et spild af pesticider ofte udgøre en risiko for grundvandet. Spild kan f.eks. forekomme ved lækage på en marksprøjte, uheld i forbindelse med servicering af sprøjteudstyr eller ved at en marksprøjte vælter. Sådanne uheld ses jævnligt. I Slagelse Kommune har der de senere år været mindst to sådanne hændelser, der har medført spild af større mængder sprøjtevæske. Fejldosering af pesticider eller andre menneskelige fejl kan ligeledes medføre udslip af pesticider i højere koncentrationer end de tilladte anvendelsesdoser.

Spild i BNBO vil kunne medføre, at indvindingen af drikkevand må opgives det pågældende sted eller at der skal gennemføres meget omkostningstunge afværgeindsatser for at kunne opretholde indvindingen.

Selv ved en hurtig og effektiv afværgeindsats vil det være svært at opnå sikkerhed for, at et pesticidspild er fjernet i et omfang, så det ikke længere udgør en grundvandsrisiko. Årsagen til, at dette i særlig grad gør sig gældende for pesticider, skyldes blandt andet de meget lave grænseværdier, manglende feltanalysemetoder til at styre oprensningen, at der ikke findes kommercielle analysemuligheder for alle pesticider samt andre praktiske udfordringer ved oprydningssindsatsen.

Ved vurderingen af indsatsbehovet bør man derfor inddrage risikoen for grundvandet ved spild i BNBO. Hvis kommunen beslutter ikke at iværksætte indsats i et BNBO, skal kommunen redegøre for betydningen af spild og hvordan dette er indgået i kommunens beslutning.

Administrationen foreslår, at der skal ske indsats i BNBO'er, hvor risikoberegninger ikke kan udelukke, at et realistisk større spild vil kunne medføre en grundvandsrisiko – dog ikke hvis boringen er planlagt nedlagt. Byrådet kan imidlertid beslutte, at risikoen ved spild er acceptabel i relation til mindre vigtige vandværker, der relativt let vil kunne erstattes, hvis et sådant spild skulle ske nær en af vandværkets borer. Vigtigheden af grundvandsressourcen i området bør i givet fald også inddrages i beslutningen.

Mindst 66 ud af de 103 BNBO vurderes ikke at være geologisk velbeskyttede og foreslås derfor beskyttet ved at erhvervsmæssig anvendelse af pesticider ophører.

Der er for yderligere 30 BNBO behov for en supplerende sårbarhedsvurdering for at afgøre, om de er geologisk sårbare. For de mest velbeskyttede BNBO er der desuden behov for en vurdering af, om et realistisk større spild vil kunne udgøre en grundvandsrisiko. Administrationen vil så snart dette arbejde er gennemført fremlægge forslag til i hvilke af disse BNBO, der foreslås indsats.

I de sidste 7 BNBO vurderes der ikke at ville forekomme erhvervsmæssig brug af pesticider, hvorfor der ikke er behov for indsats overfor en sådan anvendelse. Disse borer er beliggende i boligområder i byer.

Vurderingen af indsatsbehovet for hvert enkelt BNBO fremgår af bilag 2.

2.3 og 2.4 Orientering om resultat af risikovurdering til interessenter

Resultatet af risikovurderingen præsenteres for vandværkerne, grundvandsrådet og landbrugsorganisationerne. Informationen kan fx ske på møder, brev/mail eller i forbindelse med eksisterende samarbejds møder. Det vil være hensigtsmæssigt at invitere repræsentanter fra DANVA og Danske Vandværker til orienteringsmødet med vandværkerne. Der bør som minimum informeres om:

- De politiske beslutninger
- I hvilke BNBO skal der ske beskyttelsestiltag henholdsvis ikke iværksættes tiltag
- Henvi sning til grundlag for erstatningsfastsættelse:
 - [Beregningsværktøj på Danske Vandværkers hjemmeside](#)
 - [Vurdering af erstatningsniveauer i forbindelse med dyrkningsrestriktioner i boringsnære beskyttelsesområder \(BNBO\)](#)
 - Taksationskommissionens kendelse ifm. Bjellekær Kildeplads, se afsnit 1,3 punkt 8.
- Skriftlig tilbagemelding fra både landbrugsorganisation og vandværker.

Vandværkerne skal oplyse, om de selv vil stå for forhandling med lodsejer, eller om vandværket ønsker at kommunen forhandler med lodsejer på vegne af vandværket.

Hvis vandværkerne selv ønsker at forhandle med lodsejeren, så vil kommunen gerne deltage i møderne, for at sikre, at så mange løsningsmuligheder som muligt kommer i spil.

På baggrund af tilbagemeldingerne udarbejdes der en prioritering til forhandlingerne i BNBO'erne.

2.5 Dagsordenspunkt til politisk godkendelse

Politikkerne skal tage stilling til resultatet af risikovurderingen af de sidste BNBO.

2.6 Indberetning til Miljøstyrelsen

Efter den politiske godkendelse af risikovurderingen kan kommunen indberette resultatet til Miljøstyrelsen, jf. § 3 i BNBO-bekendtgørelsen. Kommunen skal årligt indberette status inden d. 1. oktober.

2.7 Inddragelse af berørte lodsejere

Efter den politiske godkendelse af risikovurderingen kontaktes de lodsejere, hvor kommunen har vurderet, at der er behov for indsats. Kontakten kan fx ske ved brev. Brevet bør indeholde:

- Henvisning til link til GISkort eller kortbilag med udpegning af BNBO og matrikel
- Grundlag for risikovurdering
- Beskrivelse af proces fremadrettet inkl. køkkenbordsmøde
- Oplysning om at lodsejer er velkommen til at have sin egen konsulent med på mødet
- Oplysning om at brevet sendes i kopi til vandværket

2.8 Møder med lodsejer

Kommunen og/eller vandværkerne aftaler møder med de berørte lodsejere med henblik på at drøfte muligheder for at indgå frivillige aftaler om pesticidfri drift af arealer inden for BNBO.

Hvis BNBO omfatter flere lodsejere, så kan det overvejes, om det er muligt/hensigtsmæssigt at holde møde med flere lodsejere på en gang. Dette kan være tilfældet, hvis der er åbenhed og gode relationer naboerne imellem. Herved sikres det også, at lodsejere inden for samme område får præcis den samme information.

Forslag til dagsorden for køkkenbordsmøder:

- Forklaring af beskyttelsesbehov
- Lodsejeren fortæller om sin bedrift – herunder navnlig driften, som indgår i BNBO
- Arronderingsmæssige forhold drøftes samt muligheder for fremtidig drift – er der eksempelvis ønske om jordbytte?
- Drøftelse af konkrete aftalemuligheder
- Principper for erstatningsberegning
- Afklaring af, om der er vilje til at indgå en aftale, beslutning om videre forhandlinger
- Kommunen/Vandværket orienterer om den videre proces. Hvis der er ønske om et ekstra møde, så holdes det.

Nyttigt materiale at have med på mødet:

- To kort over ejendommen og BNBO.
- Eksempler på hvad man kan bruge BNBO til.
- Beskrivelse af principper for erstatningsfastsættelse, som kan udleveres til lodsejer.

2.9 Aftaler og yderligere håndhævelse

Dialog om aftalegrundlag med erstatning

Kommunen/ vandværket udarbejder første tilbud til lodsejer.

Lodsejer kan have behov for at gennemgå kommunens/vandværkets første tilbud med sin rådgiver. Det må forventes, at der herefter vil være en eller flere forslag til justering af tilbuddet – alternativt, at tilbuddet afvises. Der kan fx være tale om ønsker til aftalens ikrafttræden, arronderingsmæssige forhold, særlige ønsker til undtagelser og ønsker til erstatning. Forslag fra lodsejer sendes til kommunen/vandværket eller præsenteres på et nyt møde.

Kommunen/vandværket tager stilling til, om justeringerne kan imødekommes. I det omfang de kan, udarbejdes og fremsendes et nyt tilbud til lodsejeren. Omfanget af denne forhandling er ikke fastlagt. Det afhænger af balancen mellem ønsket om at indgå frivillig aftale, og hensynet til fremdriften i indsatsen og forbruget af ressourcer. Hvis der kan opnås enighed, udarbejdes den endelige aftale efterfølgende. Hvis ikke der kan opnås enighed, orienteres lodsejeren om at denne må forvente påbud/forbud, jf. kommunalbestyrelsens beslutning herom (se kapitel 2.1).

Dialog om aftalegrundlag uden erstatning

Som alternativ til en frivillig aftale mod erstatning, kan kommunen/vandværket indgå en frivillig aftale med lodsejeren om eksempelvis økologisk dyrkning, naturprojekter, skovrejsning eller hvor der kan gøres brug af andre ordninger. For mere information, se bilag 2 i Miljøstyrelsens vejledning nr. 36. I sådanne situationer vil det være relevant, at der i den frivillige aftale stilles vilkår om, at lodsejeren skal orientere kommunen/vandværket, hvis arealanvendelsen ændres, eller arealet sælges, så kommunen/vandværket kan vurdere, om der er behov for nye tiltag.

Der er lavet en aftale med Landboforeningen Gefions økologirådgivning. Aftalen går ud på, at der holdes møder med de berørte lodsejere, for at orientere om mulighederne for at dyrke uden brug af pesticider.

Endelig aftale

Målet er at indgå en juridisk bindende aftale med lodsejer og vandværk. Udgangspunktet er varige aftaler, som udelukkende kan ophæves af den påtaleberettigede. Begrundelsen er at de borer, der ønskes beskyttet, regnes som varige indvindinger.

Parterne er kommet til enighed om både økonomi og vilkår samt indhold i den tilknyttede deklARATION. Nu skal enigheden udmøntes i skriftlige aftaler og hvor en række formelle ting skal være i orden. Der er eksempler på, at den økonomiske aftale og deklARATION skrives sammen til et dokument og det kan synes at være en forenkling at have begge dokumenter i et.

Ved udarbejdelsen af den endelige aftale kan der tages udgangspunkt i skabelonen fra bilag 1 i KL's paradigme, se afsnit 1.3. Eksempler fra konkrete aftaler, som kommuner eller vandforsyninger har indgået, fremgår af bilag 8 i KL's paradigme. Det er vigtigt, at der i aftalen sættes vilkår om, hvem som skal føre tilsyn med, at aftalens vilkår overholdes. Kommunen har ikke automatisk tilsynsforpligtigelsen, idet der er tale om en frivillig aftale.

Frivillige aftaler, vil kunne tinglyses på ejendommen, såfremt de øvrige tinglysningsbetingelser er opfyldt. Det er i alle tilfælde Tinglysningsretten, der vurderer, om aftalen kan tinglyses på ejendommen, og hvilken placering den får.

Frivillige aftaler skal indberettes i Danmarks Arealinformation (Miljøportalen).

Yderligere håndhævelse

Såfremt der ikke kan opnås frivillige aftaler med lodsejerne, kan kommunen meddele rådighedsindskrænkninger via forbud/påbud jf. § 24 i miljøbeskyttelsesloven. Et sådant påbud skal være ledsaget af et erstatningstilbud, jf. § 64.

§ 24 kan anvendes uden at der foreligger en indsatsplan, og kan også anvendes på andre stoffer end nitrat og pesticider. Før kommunen benytter § 24 til gennemførelse af tiltag, bør muligheden for frivillige aftaler med lodsejere undersøges, ud fra almindelige forvaltningsmæssige principper om proportionalitet og valg af mindst indgribende tiltag.

Hvis der bliver tale om ekspropriation, skal vejlovens bestemmelser om ekspropriation følges.

Hvis en grundejer pålægges særligt intensive rådighedsindskrænkninger, kan både lodsejeren og myndigheden kræve hele ejendommen afstået (ekstentionsret). Ekstentionsretten vil sandsynligvis også kunne anvendes på markniveau. Betingelsen for, at ejeren kan kræve, at myndigheden overtager ejendomme, er, at det ikke skønnes hensigtsmæssigt at kunne bevare den som selvstændig ejendom eller udnytte den på en rimelig måde. Se yderligere herom i Miljøstyrelsens vejledning nr. 26.

Klagemulighed

Afgørelser efter §24 kan påklages til Miljø- og Fødevarerklagenævnet. En klage har som udgangspunkt opsættende virkning, medmindre klagenævnet bestemmer andet, eller såfremt der i selve afgørelsen er truffet afgørelse om, at påbuddet skal efterkommes straks, jf. § 78, stk. 1 og 2 og § 95, stk. 2 i miljøbeskyttelsesloven.

Afgørelserne kan ligeledes indbringes for domstolen inden 6 måneder, jf. § 101 i miljøbeskyttelsesloven.

Lodsejeren vil ligeledes kunne klage over det medfølgende erstatningstilbud til Taksationskommissionen.

2.10 Dagsordenspunkt til politisk orientering.

Politikerne informeres om resultatet af BNBO-arbejdet.

APPENDIX 1: MODEL FOR VURDERING AF BEHOV FOR BESKYTTELSE AF BNBO

Indledning

Vurderingen af beskyttelsesbehovet tager udgangspunkt i:

- Bekendtgørelsen om vurdering af boringsnære beskyttelsesområder og indberetning
- Vejledningen om vurdering af indsatser rettet mod erhvervsmæssig brug af pesticider i boringsnære beskyttelsesområder (BNBO).

Ved valget af fremgangsmåde, er der endvidere lyttet til budskaberne i Ministerens hyrdebrev, herunder budskabet om, at "det som det helt klare udgangspunkt skal være slut med at sprøjte" i BNBO. Ministerens brev og bemærkningerne til lovforslaget ses som en opfordring til kommunerne om at anlægge en miljømæssig forsigtig tilgang ved vurderingen af behovet for beskyttelse af de enkelte BNBO'er. Den valgte fremgangsmåde afspejler en sådan miljømæssig forsigtig tilgang.

Generelt om vurdering af beskyttelsesbehovet i BNBO

Vurderingen af behovet for indsats består som nævnt dels af en risiko-/sårbarhedsvurdering, dels af en vurdering af, hvilken risiko der kan accepteres, når man tager vandværkets og grundvandsressourcens forsyningsmæssige betydning i betragtning.

I henhold til kommunens vandforsyningsplan skal den fremtidige drikkevandsforsyning baseres på de eksisterende almene vandværker. Kommunen vil i henhold til planen understøtte en decentral vandindvindingsstruktur. En spredt vandindvinding vurderes at medføre de mindste negative konsekvenser for naturen og grundvandets tilstand. Administrationen foreslår på den baggrund, at alle de nuværende vandværker beskyttes, hvis der vurderes at være en risiko ved anvendelse eller spild i BNBO. Hvis vandværket har konkrete planer om at nedlægge en boring eller hele indvindingen indenfor en kort tidshorisont (3-5 år), foreslås der dog ikke indsats.

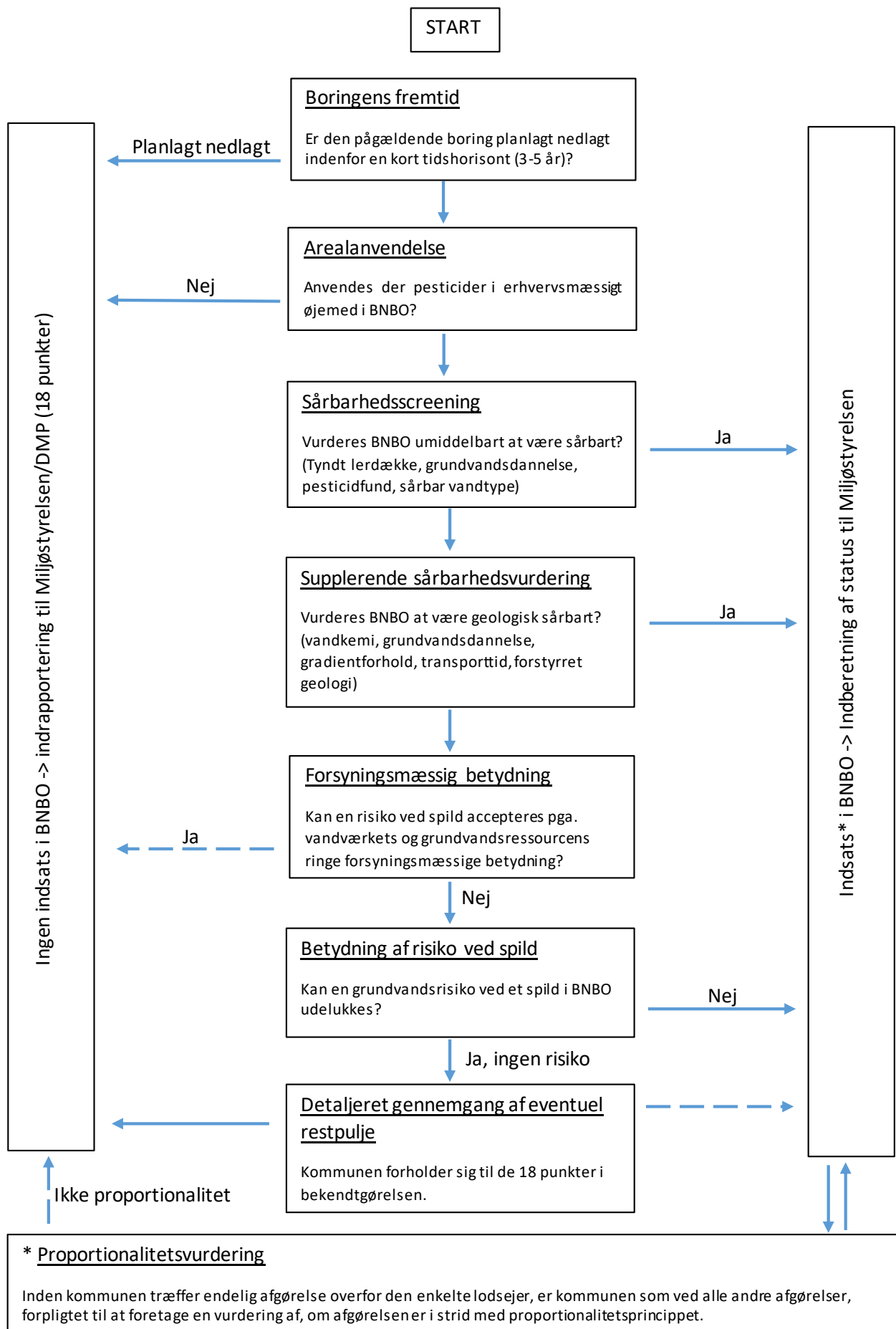
Byrådet kan imidlertid beslutte, at risikoen ved spilder acceptabel i relation til mindre vigtige vandværker, der relativt let vil kunne erstattes, hvis et sådant spild skulle ske nær en af vandværkets boringer. Vigtigheden af grundvandsressourcen i området bør i givet fald også inddrages i beslutningen.

Risikovurderingen består dels af en vurdering af den geologiske sårbarhed af BNBO'et, dels af en vurdering af, om en grundvandsrisiko ved et spild i BNBO kan udelukkes.

Nedenfor er beskrevet hvordan administrationen foreslår, at indsatsbehovet vurderes. Fremgangsmåden er beskrevet i flowdiagrammet og uddybet derunder. Flowdiagrammet er opbygget således, at der ikke anvendes unødige ressourcer på risikovurdering, hvor det er oplagt, at der er behov for indsats i BNBO.

Sårbarhedsscreeningen er allerede gennemført i samarbejde med ingeniørfirmaet Rambøll. Supplerende sårbarhedsvurderinger er, hvor disse er nødvendige, ved at blive udført, ligeledes i samarbejde med Rambøll.

Risikoberegninger for de mindst sårbare BNBO'er er endnu ikke udført. Slagelse Kommune afventer her resultatet af et fælles projekt, som kommunerne i Region Sjælland og Rambøll er i gang med. Dette projekt vil munde ud i anbefalinger til hvordan sådanne risikoberegninger kan udføres.

Uddybende bemærkninger til de enkelte trin i det viste flowdiagram:

Boringens fremtid

BNBO-bekendtgørelsen og den tilhørende vejledning lægger op til, at der ikke iværksættes indsats, hvis boringen er planlagt nedlagt indenfor en tidshorizont på 3-5 år. Administrationen foreslår, at en boring anses for at indgå i den fremtidige forsyning, medmindre vandværket meddeler, at der er planer om at nedlægge den indenfor 3-5 år.

Arealanvendelse

Der foretages en vurdering af, om der anvendes, eller er mulighed for at anvende, pesticider i erhvervsmæssigt øjemed. Udover traditionelt jordbrug (landbrug, skovbrug, gartneri, frugtavl, planteskoler, juletræsproduktion mv.) kunne det også være på golfbaner, hoteller mv.

Kommunen må i de enkelte konkrete tilfælde forholde sig til, om erhvervsmæssig brug af pesticider på andre typer virksomheder, også skal være omfattet af indsatsen. Udgangspunktet er, at al erhvervsmæssig anvendelse, som kommunen vurderer kan udgøre en grundvandsrisiko, skal ophøre. Administrationen foreslår, at der alene iværksættes indsats overfor anvendelse af pesticider, når forbruget overstiger et forventet forbrug på en almindelig boligejendom eller hvis udsprøjtningen foregår ved hjælp af udstyr, der kan indeholde en større mængde sprøjtevæske end en almindelig håndsprøjte til privat brug.

Ifølge vejledningen fra Miljøstyrelsen vil det formentlig som udgangspunkt ikke være relevant at pålægge pesticidforbud på økologiske arealer eller på andre arealer, hvor der allerede i dag gives støtte med henblik på at begrænse pesticidanvendelsen, eksempelvis i forbindelse med tilskud til skovrejsning.

Eksisterende aftaler om pesticidfri drift registreres. Der foretages en vurdering af de arealer, hvor der i dag ikke anvendes pesticider, men hvor det kan ske i fremtiden (økologi, permanent græs/brak mv.). Det skal overvejes, om der skal indgås aftaler for sådanne områder, eller om problemstillingen kan håndteres på anden vis.

Hvis der hverken aktuelt eller i fremtiden vil forekomme erhvervsmæssig anvendelse af pesticider, er indsats ikke relevant.

Sårbarhedsscreening og -vurdering

Slagelse Kommune gennemførte i 2016 i forbindelse med indsatsplanlægningen en sårbarhedsscreening af hvert enkelt BNBO. Denne sårbarhedsscreening vurderes fortsat at være relevant for de BNBO, hvor det blev vurderet, at der var klare tegn på geologisk sårbarhed.

Sårbarhedsscreeningen omfattede parametre som

- lertykkelse over indvindingsmagasinet
- vandtypen i vandværksboringen
- Fund af pesticider, nitrat eller stigende sulfat i vandværksboringen
- Grundvandsdannelse ved terræn
- Om der er nedadgående vandbevægelse i jordlagene ved ro henholdsvis ved pumpning

De BNBO, som ikke i screeningen udviste klare tegn på geologisk sårbarhed, er eller vil blive gennemgået nærmere. Den supplerende sårbarhedsvurdering består dels af en opdatering af data, dels af en nærmere vurdering af disse data og endelig af indsamling af supplerende data.

Den supplerende sårbarhedsvurdering har foruden ovennævnte parametre omfattet:

- Nærmere vurdering af grundvandsdannelsen i området, herunder vandudveksling mellem eventuelle højereliggende grundvandsmagasiner
- Beregning af vandets transporttid gennem jordlagene
- Nærmere vurdering af vandkemien, særligt indholdet og tendensen for sulfat
- Overordnet vurdering af risikoen for dybere sprækker i lerlagene, baseret på den geologiske dannelseshistorie for området.

Forsyningsmæssig betydning

Som nævnt i indledningen, foreslår administrationen, at alle eksisterende almene vandværker beskyttes, hvis BNBO'et vurderes geologisk sårbart. Dette vil være bedst stemmende med vandforsyningsplanens mål om at bibeholde en så spredt vandindvinding som muligt, baseret på alle de eksisterende vandværker.

Hvis et vandværk ikke ønsker at beskytte deres borerer med den begrundelse, at vandværket ikke forventer at bestå på længere sigt, vil der blive indledt dialog med vandværket om dets fremtidsplaner og hvilken betydning disse skal have for grundvandsbeskyttelsesindsatsen og vandforsyningsplanlægningen.

Betydningen af risiko ved spild

Det vil som udgangspunkt ikke kunne udelukkes, at der vil kunne ske spild af pesticider i BNBO, hvis der sker anvendelse heraf i BNBO. Konsekvenserne for grundvandet af et givent spild kan vurderes på baggrund af risikoberegninger. Kommunerne i Region Sjælland er sammen med Rambøll i gang med at udarbejde et fælles notat med anbefalinger til, hvorledes sådanne risikoberegninger udføres.

Administrationen foreslår, at resultatet af dette arbejde afventes, inden der udføres risikoberegninger. Risikoberegningerne bør tage udgangspunkt i et realistisk worst-case spildscenarie og bør foretages med et miljømæssigt forsigtigt valg af inputparametre.

Detaljeret gennemgang af eventuel restpulje

For de eventuelle resterende BNBO, hvor kommunen beslutter, at der ikke skal ske indsats, skal kommunen tage stilling til 18 punkter i BNBO-bekendtgørelsens § 4.

Kommunen skal underrette Miljøstyrelsen om årsagen til, at der ikke iværksættes indsatser til beskyttelse af et BNBO mod fare for forurening af erhvervmæssig anvendelse af pesticider. Kommunen skal underrette Miljøstyrelsen om, hvorvidt og hvorledes de 18 punkter er indgået i vurderingen. Hvis en boring er planlagt nedlagt, eller der ikke vil kunne forekomme erhvervmæssig brug af pesticider i det pågældende BNBO, vurderes denne forklaring, dog at være fyldestgørende.

De 18 punkter er:

- 1) Hvorvidt boringen skal sløjfes inden for en kort årrække (3-5 år).
- 2) Vigtigheden af boringen, der indvindes fra, for den fremtidige vandforsyningsikkerhed.

- 3) Nuværende og mulig fremtidig arealanvendelse.
- 4) Vigtigheden af grundvandsressourcen, der indvindes fra, for den fremtidige vandforsyningsikkerhed.
- 5) Hvorvidt arealet vurderes beskyttet gennem andre indsatser.
- 6) Eventuelle vaskepladser.
- 7) Vurdering eller beregning af betydningen af spild af pesticider for koncentrationen i det indvundne grundvand.
- 8) Punktkildeforureninger og kortlagte ejendomme.
- 9) Oplysning om eventuelle udpegede sprøjtemiddelfølsomme indvindingsområder beliggende på sandjorde.
- 10) Tykkelsen af lerlag, lerlagenes sammenhæng og sprækker i lerlagene.
- 11) Hvorvidt der er grundvandsdannelse.
- 12) Hvordan indvinding påvirker grundvandsdannelsen.
- 13) Tidsmæssig variation i grundvandsstanden.
- 14) Fund i grundvandet af pesticider og nedbrydningsprodukter (tilladte, regulerede og forbudte stoffer).
- 15) Fund af andre miljøfremmede stoffer.
- 16) Hyppigheden af fund eller koncentrationer af forureningskomponenter over tid.
- 17) Måling eller beregning af vandets alder.
- 18) Andre forhold, som efter kommunens vurdering, er relevante.

Der kan principielt fremkomme oplysninger om sårbarhed i forbindelse med gennemgangen af de 18 punkter, som betyder, at kommunen alligevel beslutter, at der skal ske indsats i BNBO.

Proportionalitet

Ved afgørelser overfor den enkelte lodsejer er kommunen forpligtet til at foretage en vurdering af, om afgørelsen er i strid med det forvaltningsretlige proportionalitetsprincip.

Kommunen skal derfor have fokus på proportionalitetsspørgsmålet, hvis der er særlige tilfælde, hvor indsatsen er ekstraordinær indgribende overfor lodsejeren, ekstraordinær dyr for forbrugerne, eller hvor der er forureningstrusler til stede i eller nær BNBO, som udgør en klart større risiko overfor boringen end anvendelse og håndtering af pesticider.

Som den klare hovedregel vil indsats dog ikke være i strid med proportionalitetsprincippet, da der gives fuld erstatning, og erstatningen normalt kun vil udgøre op til få kroner pr. m³ indvundet vand.

Vaske-/fyldepladser

Kommunen skal i forbindelse med vurderingen af beskyttelsesbehovet undersøge, om der findes eksisterende vaske-/fyldepladser for sprøjteudstyr i BNBO og i givet fald vurdere, om de skal kræves fjernet.

BILAG 1: INSPIRATIONSKATALOG OVER MULIGE TILTAG I BNBO

Hvad kan/må arealerne anvendes til?

Nedenstående er eksempler på, hvad jorden i BNBO kan anvendes til:

- Pesticidfri drift, herunder økologi. Hvem kan evt. hjælpe: [økologisk landsforening – tilbud om økologitjek](#).
- Opkøb af jord. Hvem kan evt. hjælpe: [Danmarks økologiske jordbrugsfond](#).
- Skovrejsning eller anden form for plantning af vedplanter som fx vildtremiser. Hvem kan evt. hjælpe: [Liebhavskovfogeden](#), [Hededanmark](#), [Naturstyrelsen](#), [Skovdyrkerforeningen](#), TreforVand (vildtremiser).
- Naturprojekter eller længerevarende braklægning – ekstensivering uden brug af pesticider. Hvem kan evt. hjælpe: Kommunen.
- Ekstensiv afgræsning uden brug af pesticider.
- Jordfordeling. Hvem kan evt. hjælpe: [Landbrugsstyrelsen](#), SEGES mfl. Se i øvrigt notatet *Lovgivningsmæssige og finansielle rammer ved jordfordeling* udarbejdet for Collective Impact, Det åbne land som dobbelt ressource, af SEGES – Landbrug & Fødevarer F.m.b.A fra februar 2019.
- Grundvandsvenlige afgrøder. Hvem kan evt. hjælpe: Hør Trefor Vand. De har fået hjælp af [Alectia](#), og kom frem til følgende:
 - Græs, der høstes grønt og leveres til et biogas anlæg
 - Elefantgræs, der anvendes som tækkemateriale til stråtage
 - Elefantgræs, der høstes grønt til biogasanlæg eller høstes brunt (tørt) afbrænding som halm i varmekærker.
 - Energipil, der leveres som flis til flisfyrede varmekærker

Hvad gælder ift. bekæmpelse af skadedyr eller invasive arter?

Af bilag 1 i KL's aftaleparadigme lægges der op til, at flyvehavre, bjørneklo, engbrandbære og lignende ikke må fjernes ved hjælp af bekæmpelsesmidler.

Aarhus Kommune har vejledt om følgende, jf. bilag 6 i KL's paradigme (VPU = Foreningen Vandplanudvalget i Aarhus Kommune):

4.10. Bekæmpelse af flyvehavre

Det er lovpligtigt at bekæmpe flyvehavre i Danmark. Hvis man har problemer med flyvehavre på sin ejendom og ønsker at bekæmpe ved sprøjtning, skal man søge VPU om godkendelse til bekæmpelsen. Ansøgningen skal indsendes før høst og vedlægges en udtalelse fra en landbrugskonsulent, hvorefter VPU eller en anden påtaleberettiget ved besigtigelse vurderer problemets omfang. Dispensationen kan således tidligst være gældende i efterfølgende dyrkningsår.

4.11. Bekæmpelse af skadedyr

Det er tilladt at opbevare og anvende midler til bekæmpelse af skadedyr indendørs. Ved udendørs bekæmpelse omkring bygninger og på havearealer (f.eks. rotter, myrer, snegle) skal midlerne placeres i fælder eller lignende og opsamles efterfølgende.

4.12. Bekæmpelse af snegle

Det er tilladt at bekæmpe snegle på have- og omkringliggende arealer med sneglegift (feramol/jernphosphat).

BILAG 2: PRINCIPPER FOR ERSTATNINGSFASTSÆTTELSE

Lovgrundlag

Ved påbud efter f.eks. miljøbeskyttelseslovens § 24 skal der allerede i dag betales fuldstændig erstatning, når påbuddet retter sig mod lovligt bestående forhold.

Erstatningen fastlægges ”i mindelighed”, jf. miljøbeskyttelseslovens § 61, hvilket indebærer, at der som udgangspunkt skal søges enighed mellem parterne om erstatningens størrelse. Erstatningen skal gives efter almindelige regler om erstatningsfastsættelse på baggrund af en konkret individuel vurdering, hvor bl.a. den hidtidige erhvervsmæssige anvendelse af arealet, markedsprisen og omfanget af de restriktioner, der bliver pålagt ejendommen, indgår i vurderingen.

I forbindelse med indgåelse af en frivillig aftale vil den konkrete betaling skulle aftales mellem parterne og afhænge af omfanget og karakteren af de forpligtelser, en lodsejer påtager sig. Der vil således bero på en konkret vurdering i de enkelte situationer med henblik på, at der kan opnås en rimelig aftale, også i forhold til betalingens størrelse.

Det forhold, at indsatser skal gennemføres gennem anvendelse af eksisterende regler, betyder også, at arealer som udgangspunkt vil forblive hos landmanden med mindre der indgås en frivillig aftale om salg efter vandforsyningslovens § 13 d.

Udtalelse fra SKAT

Reglerne for erstatninger i ekspropriationssituationer (og ekspropriationslignende situationer) fremgår af [vejledning fra SKAT](#). Hvis der ønskes afklaring af de skattemæssige konsekvenser, kan man bede skattemyndighederne om et bindende svar i den konkrete sag.

Rapport om erstatningsniveauer

[Jacobsen, B. H., \(2019\). Vurdering af erstatningsniveauer i forbindelse med dyrkningsrestriktioner i boringsnære beskyttelsesområder \(BNBO\), 34 s., IFRO Udredning, Nr. 2019/22](#)

Afgørelser fra taksationskommissionen

Taksationskommissionen for Nordsjælland I og II afsagde kendelse d. 7. november 2019 i en af sagerne vedr. Egedal Kommunes afgørelse jf. § 24 i miljøbeskyttelsesloven. Egedal Kommune havde tilbudt erstatning på 926.647 kr. Lodsejeren havde nedlagt påstand om, at ejendommen skulle eksproprieres i sin helhed til en pris på ikke under 10 mio. kr. Subsidiært nedlagt påstand om en erstatning på 2.517.571 kr. for ejendomsforringelse, nedgang i dækningsbidrag mv.

Taksationskommissionen bemærkede, at kravet om fuldstændig overtagelse ikke havde været fremført og behandlet i Egedal Kommune, hvorfor denne del af sagen blev hjemvist til behandling i kommunen. Erstatningen blev af kommissionen fastsat til 936.647 kr. (5000 kr. ekstra for omstillingsomkostninger og 5000 kr. ekstra for sagkyndig bistand).

Afgørelsen findes ikke elektronisk, men DANVA har udgivet et [resume af kendelsen](#).

Vejledende beregningsværktøj fra Danske Vandværker

<https://www.danskevv.dk/viden-om/grundvandsbeskyttelse/se-din-bnbo/>

Vejledende tekst fra Aarhus Kommune (jf. bilag 6 i KL's paradigme)

4.1. Principper for beregning af kompensation ved pesticidfri drift

Erstatningen opgøres til forskellen i ejendommens handelspris før og efter rådighedsindskrækningen som følge af pesticidforbuddet. Derudover kan der ydes erstatning for ulemper i form af driftsomlægning og driftsforstyrrelse for en kortere periode. Beregningen består af tre elementer:

Værditabsvurdering

Vurderingskonsulent, landbrug, cand. agro. X, har vurderet værditabet på ejendommen ved indgåelse af aftale om pesticidfri drift. Værditabet for arealerne er vurderet, ligesom erstatningen for en lavere salgsværdi af bygningsparcellen er vurderet. Det kan være en værdinedgang, fordi der ingen mulighed er for brug af pesticider, hvilket kan give en mere arbejdskrævende bekæmpelse af ukrudt og skadedyr på bygningsparcellens erhvervsmæssige arealer, herunder gårdsplads og adgangsvej. Andre faktorer kan være sprøjteudstyr på ejendommen, der ikke længere kan benyttes, bygningsmasse og opbevaringskapacitet der bliver overflødig osv.

Dækningsbidrag

For konventionelt drevne arealer vil der ved mange nuværende afgrødevalg være en udbyttereduktion ved indgåelse af en pesticidfri aftale. Indtægten fra omdriftsarealet vil således reduceres, og tab i dækningsbidrag for ét dyrkningsår erstattes. For etablerede flerårige afgrøder erstattes tab i dækningsbidrag herefter. Det vedvarende indtægtstab erstattes som varigt værditab for ejendommen (se ovenfor). I tilfælde, hvor berørte arealer på ejendommen er forpagtet ud, skal VPU, efter at en frivillig aftale er indgået, udrede forpagter. Det vil sige, at VPU skal erstatte de økonomiske tab, forpagterende måtte have i den periode, forpagteren er bundet til forpagtningsaftalen – under hensyntagen til parternes opsigelsesmuligheder. Hvis en flerårig aftale kan opsiges, erstattes forpagteren for den periode, forpagteren er bundet af aftalen. Dog minimum i ét år.

Omstillingsomkostninger / engangsudgifter

Lodsejer har brugt tid på møder samt eventuel rådgivning i forbindelse med aftaleindgåelse. Konsulentbistand og egen tid kan betragtes som en engangsudgift. Denne udgift værdisættes jævnførende gældende praksis i ekspropriationssager.

Særlige omstillingsomkostninger kan forekomme. Det kan f.eks. være, at lodsejer fremover, som følge af dyrkningsdeklarationen, ønsker at anvende arealet til noget andet end hidtil. Omkostninger til denne omstilling eller tabt værdi, som følge af omstillingen, erstattes helt eller delvist.

